

**Azərbaycan Respublikası Dövlət
Statistika Komitəsinin 2019-cu il 02 dekabr
tarixli 12/12s nömrəli sərəncamı ilə
təsdiq edilmişdir.**

EKOLOJİ GÖSTƏRİCİLƏR KATALOQU

GİRİŞ

İqlim dəyişmələri, su qıtlığı, səhrələşmə və s. qlobal ekoloji problemlərlə mübarizə ətraf mühitin vəziyyətini daha dolğun və əhatəli şəkildə səciyyələndirməyə imkan verən göstəricilər dəstinin hazırlanmasını şərtləndirir. Bu, eyni zamanda ətraf mühitin qorunması istiqamətində beynəlxalq çağırışlara dəstək olmaqla yanaşı ekoloji proseslərin və ekoloji fəaliyyətin monitorinqinin aparılması, bu sahədəki problemlərin, risklərin və imkanların aşkara çıxarılması üçün bir sıra əsas göstəricilərin müəyyənləşdirilməsi üçün vacibdir. “Ekoloji göstəricilər kataloqu” (bundan sonra – kataloq) qeyd olunanlar nəzərə alınmaqla hazırlanmışdır.

Kataloq Avropa İttifaqının Avropa Qonşuluq və Əməkdaşlıq Siyasəti - Ətraf Mühit İnformasiya Sistemi (ENPI-SEIS) layihəsi çərçivəsində Avrostat və Avropa Ətraf Mühit Agentliyi tərəfindən hazırlanmış “Ekoloji indikatorlar kataloqu” əsasında, milli tələblər də nəzərə alınmaqla tərtib edilmişdir. O, ekoloji siyasətin formalaşdırılması və səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır.

Sənədə ətraf mühitlə bağlı 149 göstərici daxil edilərək mövzu və altmövzular üzrə qruplaşdırılmışdır. Göstəricilər qarşıya qoyulmuş məqsədlərə nailolmanı qiymətləndirməyə, mövcud vəziyyəti və inkişaf meylini təsvir etməyə imkan verir.

Kataloq ətraf mühitin vəziyyəti ilə bağlı milli hesabatların hazırlanması üçün müəyyənləşdirilmiş tələblər, eləcə də Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri göstəriciləri əsasında hesabatvermə sahəsində milli, regional və qlobal məqsəd və öhdəliklərlə uzlaşır. Sənəd Dövlət Statistika Komitəsinin, Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin, digər dövlət orqanlarının və ekoloji fəaliyyətlə məşğul olan müəssisə və təşkilatların mütəxəssisləri və digər istifadəçilər üçün nəzərdə tutulmuşdur.

EKOLOJİ GÖSTƏRİCİLƏR KATALOQU

Mövzular	Alt mövzular	Göstəricilərin adı
Kənd təsərrüfatı	<i>Aqro-ekoloji göstəricilər</i>	Mineral və üzvi gübrələrin istehlakı Pestisidlərin növlər üzrə satışı Suvarılan torpaqların sahəsi İstifadə olunan 1 hektar kənd təsərrüfatı torpaqlarına düşən son enerji istehlakı İstifadə olunan kənd təsərrüfatı torpaqlarında suvarılan sahələrin xüsusi çəkisi İstifadə olunan kənd təsərrüfatı torpaqlarında əsas torpaq növlərinin (əkin sahələri, çoxillik əkmələr, daimi otlaqlar) xüsusi çəkisi Kənd təsərrüfatı heyvanlarının ümumi sayında əsas növ heyvanların (inək, qoyun və s.) xüsusi çəkisi Kənd təsərrüfatında istilik effekti yaradan qazların atmosfer havasına atılması
		<i>Kənd təsərrüfatının ətraf mühitə təsiri</i> Kənd təsərrüfatına yararlı torpaqların sahəsi
		<i>Qida məhsulları istehsalı və bitkiçilik</i> Heyvanların sıxlığı (1 hektar istifadə olunan kənd təsərrüfatı ərazisinə düşən) indeksi Kənd təsərrüfatı bitkilərinin vegetasiya mövsümünün davamiyyəti
		<i>Kənd təsərrüfatı üçün su</i> Kənd təsərrüfatı bitkiləri üzrə suya olan tələbat
Hava	<i>Havanın keyfiyyəti</i>	İstilik effekti yaradan qazların atmosfer havasında konsentrasiyası Azot üçün kritik yük həddinin aşılması (kükürdün və azotun ümumi emissiyası) PM ₁₀ -un sutkalıq həddi aşan konsentrasiyasına məruz qalan şəhər əhalisinin xüsusi çəkisi Şəhər ərazilərində havanın keyfiyyət normalarının aşılması Nəqliyyat tullantıları səbəbindən havanın keyfiyyət normalarının aşılması Asidifikasiyaya (turşuluğun artması) və eutrofikasiyaya (su hövzələrinin üzvi maddələrlə zənginləşməsi) məruz qalan ekosistem əraziləri Havanın bərk hissəciklərlə çirklənməsi

Mövzular	Alt mövzular	Göstəricilərin adı
İqlim	<i>Atmosfer havasına atılan emissiyalar</i>	<p>Avtomobil nəqliyyatından ölkə ərazisinin 1 km²-nə düşən CO₂ emissiyası</p> <p>Stasionar mənbələrdən atmosfer havasına atılan çirkləndirici maddələrin miqdarı</p> <p>İqtisadi fəaliyyət növləri üzrə stasionar mənbələrdən atmosfer havasına atılan çirkləndirici maddələrin miqdarı</p> <p>Avtomobil nəqliyyatından atmosfer havasına atılan çirkləndirici maddələrin miqdarı</p> <p>Kənd təsərrüfatında atmosfer havasına atılan ammoniyakın miqdarı</p> <p>İqtisadi fəaliyyət növləri üzrə istilik effekti yaradan qazların atılması</p> <p>Avtomobil nəqliyyatından istilik effekti yaradan qazların atılması</p> <p>Enerji istehlakı zamanı atılan istilik effekti yaradan qazların intensivliyi (istehlak olunmuş enerji vahidinə (1 TC; 1 NET) düşən istilik effekti yaradan qazların (CO₂ ekvivalentində) miqdarı)</p> <p>İstilik effekti yaradan F-qazların atılması</p> <p>Davamlı üzvi çirkləndirici maddələrin atılması</p> <p>Ağır metalların atılması</p>
	<i>Ozon qatının tükənməsi</i>	Ozondağıdıcı maddələrin istehsalı və istehlakı
	<i>Havanın temperaturu</i>	<p>Minimum (ən aşağı) orta aylıq temperatur</p> <p>Maksimum (ən yüksək) orta aylıq temperatur</p> <p>Havanın orta illik temperaturu</p>
	<i>Hava və iqlim effekti</i>	<p>İqlimlə əlaqəli iqtisadi itkilər</p> <p>Ekstremal iqlim hadisələri səbəbindən iqtisadi itkilər</p> <p>Ekstremal temperaturlar və sağlamlıq (ekstremal temperatur səbəbindən ölənlərin sayı)</p> <p>Yağıntılarda orta illik miqdarı</p> <p>Şiddətli yağıntılarda miqdarı</p> <p>Qar örtüyü (qalınlığı; davamiyyəti; əhatə etdiyi sahə)</p> <p>Külək fırtınaları (intensivliyi; şiddəti; əhatə etdiyi sahə)</p>
	<i>Alternativ yanacaq növləri</i>	Nəqliyyatda bərpa olunan yanacaq növlərinin istifadəsi
	<i>Enerji istehlakı</i>	<p>Enerjinin son istehlakı</p> <p>Ev təsərrüfatlarında enerjinin son istehlakı</p> <p>Ev təsərrüfatlarında enerji məhsullarının son istehlakı</p> <p>İlkin enerji istehlakı</p> <p>İqtisadi fəaliyyət növləri və enerji məhsulları üzrə enerjinin son istehlakı</p> <p>Enerji məhsulları üzrə ilkin enerji istehlakı</p> <p>Nəqliyyatda enerji məhsullarının son istehlakı (nəqliyyat növləri üzrə)</p>
Enerji		

Mövzular	Alt mövzular	Göstəricilərin adı
Ekoloji iqtisadiyyat	<i>Enerji səmərəliliyi</i>	İstehsal olunan 1 kq enerji məhsulunun ÜDM vahidinə düşən dəyəri Enerji tutumu Yanacaq və enerji xərclərinin ümumi istehsal xərclərində xüsusi çəkisi Elektrik enerjisi xərclərinin ümumi istehsal xərclərində xüsusi çəkisi Enerji asılılığı Enerji məhsulları ilə özünütəminatmə səviyyəsi Sənaye sahələrində 1 manatlıq məhsulun (cari qiymətlərlə) istehsalına sərf olunan enerji məhsullarının həcmi Sənaye sahələrində 1 manatlıq əlavə dəyərin (cari qiymətlərlə) istehsalına sərf olunan enerji məhsullarının həcmi Elektrik və istilik enerjisinin istehsalı zamanı yanacaqdan istifadə səmərəliliyi
	<i>Enerji istehsalı</i>	İlkin enerji məhsullarının növlər üzrə istehsalı İstilik enerjisinin ənənəvi istehsalının səmərəliliyi Elektrik və istilik enerjisinin istehsalında enerji məhsullarının məsrəfi
	<i>Bərpa olunan resurslar</i>	Ümumi enerji təchizatında bərpa olunan enerji mənbələrindən alınan enerjinin xüsusi çəkisi Bərpa olunan enerji mənbələrindən alınan elektrik enerjisinin ümumi elektrik enerjisi istehsalında xüsusi çəkisi
	<i>Ekoloji xərclər</i>	Ətraf mühitin mühafizəsinə çəkilən xərclərin məbləği Dövlət büdcəsindən ətraf mühitin mühafizəsinə çəkilən xərclərin məbləği Ətraf mühitin mühafizəsi və təbii resurslardan səmərəli istifadə üçün əsas kapitalla yönəldilmiş vəsaitin həcmi Bioloji müxtəlifliyin idarə edilməsinə çəkilən xərclərin məbləği
	<i>Ekoloji mallar və xidmətlər</i>	Eko-innovasiya indeksi İqtisadi fəaliyyət növləri üzrə investisiya, iş yerləri və ümumi əlavə dəyər

Mövzular	Alt mövzular	Göstəricilərin adı
Ekoloji siyasət	<i>Ekoloji biliklər</i>	İctimaiyyətin məlumatlandırılmasına dair informasiya (ətraf mühitlə bağlı keçirilmiş sorğuların nəticələri)
Balıqçılıq	<i>Akvakultura</i>	Balıqçılıq sahəsindən atılan çirkab suların həcmi Balıq istehsalı
	<i>Balıq ehtiyatları</i>	Qiymətləndirilmiş balıq ehtiyatları Kommersiya məqsədli balıq ehtiyatları Vətəgə əhəmiyyətli balıq körpələrinin təbii su hövzələrinə və anbarlarına buraxılması Kvota üzrə ovlanmış balıq Ovlanmış və tutulmuş balığın həcmi
	<i>Balıq donanması</i>	Balıq ovu ilə məşğul olan göyərtəli gəmilərin sayı Balıq ovu ilə məşğul olan qayıqların sayı
Meşəçilik	<i>Meşənin vəziyyətinin pisləşməsi</i>	Meşə yağınlığının sayı Növlər üzrə meşə bitkiləri ilə örtülü meşə torpaqlarının sahəsi Ölkənin ümumi ərazisində meşə ilə örtülü sahələrin xüsusi çəkisi
	<i>Meşə sənayesi</i>	Kağız və karton istehsalının həcmi Taxta-şalban istehsalının həcmi
	<i>Meşə iqtisadiyyatı</i>	Bazis ilinin qiymətlərilə meşə sənayesində ümumi əlavə dəyərin həcmi
	<i>Meşə ehtiyatları</i>	Meşə ehtiyatları Meşə artımı Qırılmış meşələrin sahəsi
Təbiət əraziləri, landşaft, ekosistemlər	<i>Ekosistemlərin deqradasiyası</i>	Məhsul dövriyyəindən çıxarılmış torpaqların sahəsi Torpaq örtüyünün dəyişməsi: əsas ekosistemlərin dəyişməsi İnvaziv yabanı növlər (bitkilər; heyvanlar; göbələklər)
	<i>Xüsusi qorunan ərazilər</i>	Milli parkların sahəsi Dövlət təbiət qoruqlarının sahəsi Dövlət təbiət yasaqlıqlarının sahəsi Geoloji parkların sahəsi Xüsusi qorunan ərazilərin ölkənin ümumi ərazisində xüsusi çəkisi
	<i>Biomüxtəliflik</i>	Qorunan və nəslə kəsilməkdə olan növlər Bitki və heyvan növlərinin fenologiyasına dair məlumatlar İqlim dəyişikliyinə quşların populyasiyasına təsiri indeksi

Mövzular	Alt mövzular	Göstəricilərin adı
Səs	<i>Nəqliyyat səs-küyü</i>	Gündüz-gecə orta səs səviyyəsinin təsirinə məruz qalan əhalinin sayı Gecə səs-küyünə məruz qalan əhalinin sayı
	<i>Şəhər səs-küyü</i>	Səs-küydən əziyyət çəkən şəhər əhalisinin sayı
Torpaq	<i>Eroziya</i>	Eroziyaya məruz qalan torpaqların sahəsi
	<i>Bəsləyici maddələr</i>	Kənd təsərrüfatında bəsləyici maddələrinin ümumi balansı Kənd təsərrüfatı: Azot balansı
Nəqliyyat	<i>Yük nəqliyyatı</i>	Yük dövriyyəsinin həcmi Boru kəmərinin ümumi yük dövriyyəsində payı ÜDM vahidinə düşən yük dövriyyəsinin həcmi
	<i>Sərnişin nəqliyyatı</i>	Sərnişin dövriyyəsinin ümumi həcmi Yol nəqliyyatının (avtobus və qatarlar) ümumi sərnişin dövriyyəsində payı ÜDM vahidinə düşən sərnişin dövriyyəsinin həcmi Bir nəfərə düşən sərnişin dövriyyəsi
	<i>Nəqliyyat xərcləri</i>	Yanacaqın qiyməti və vergilərin məbləği Nəqliyyat infrastrukturuna qoyulan investisiyaların həcmi
	<i>Nəqliyyat infrastrukturu</i>	Nəqliyyat vasitələri parkının yaş strukturu Nəqliyyat vasitələrinin yanacaq növünə və yük tutumuna görə bölgüsü
Tullantılar	<i>E-tullantılar</i>	Yaranmış elektrik və e-tullantıların miqdarı
	<i>Bərk məişət tullantıları</i>	Yaranmış bərk məişət tullantılarının miqdarı Bərk məişət tullantılarının yaranmış tullantıların ümumi miqdarında xüsusi çəkisi Əhalinin bir nəfərinə düşən bərk məişət tullantıları Bərk məişət tullantılarının yandırılmasından alınan elektrik enerjisinin miqdarı
	<i>İstehsalat tullantılarının yaranması və hərəkəti</i>	Yaranmış istehsalat tullantılarının miqdarı İqtisadi fəaliyyət növləri üzrə yaranmış tullantıların miqdarı İqtisadi fəaliyyət növləri üzrə istifadə edilmiş tullantıların miqdarı ÜDM vahidinə düşən bütün iqtisadi fəaliyyət növləri üzrə tullantıların miqdarı Yaranmış təhlükəli tullantıların miqdarı İstifadə edilmiş təhlükəli tullantıların miqdarı Zərərsizləşdirilmiş tullantıların miqdarı

Mövzular	Alt mövzular	Göstəricilərin adı
Su	<i>Şirin suyun çirklənməsi və fiziki xüsusiyyətləri</i>	Şirin suda biogen maddələrin konsentrasiyası Çaylarda oksigenin orta illik biokimyəvi istehlakı və ammoniumun konsentrasiyası Çimərlik suyunun keyfiyyəti Şirin suyun keyfiyyəti
	<i>Dəniz mühitinin çirklənməsi və duzlu suyun fiziki xüsusiyyətləri</i>	Sahilyanı dəniz sularında və çöküntülərdə çirkləndirici maddələrin konsentrasiyası Sahilyanı sularda biogen maddələrin həcmi Dəniz suyunun temperaturu Su və qida xəstəliklərinə yoluxmalar haqqında məlumatlar
	<i>Çirkab suların təmizlənməsi</i>	Şəhər sutəmizləmə stansiyalarında çirkab suların təmizlənməsi Çirkab suların ən azı ikinci təmizlənməsi sistemində qoşulmuş əhalinin xüsusi çəkisi
	<i>Sudan zərər</i>	Çay daşqınları (sayı; son 100 il ərzində ərazidə baş vermiş dəyişikliklərin faizi)
	<i>Su ehtiyatları</i>	Mərkəzləşdirilmiş su təchizatı sistemlərinə qoşulmuş əhalinin xüsusi çəkisi Su resurslarının istifadə indeksi ÜDM vahidinə düşən ümumi su istehlakı Şirin suyun istehlakı Faktiki buxarlanmanın həcmi Daxili axının həcmi Qonşu ölkələrdən səth sularının axınının həcmi Yeraltı suların həcmi Bərpa olunan şirin su ehtiyatları Sudan istifadə səmərəliliyinin dəyişməsi